

ПРОЕКТ "ФАКТОРНА ДЕТЕРМИНИРАНост НА "ИКОНОМИКАТА В СЯНКА" И ПОДХОДИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕТО ѝ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО", ФИНАНСИРАН ОТ ФОНД "НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ" С ДОГОВОР КП-06-Н35/9 от 18.12.2019 г.

С Договор КП-06-Н35/9 от 18.12.2019 г. Фонд "Научни изследвания" финансира изпълнението на проект от конкурса за фундаментални изследвания за 2019 г. на тема: "Факторна детерминираност на "икономиката в сянка" и подходи за ограничаването ѝ в българското общество". Срокът за изпълнение на проекта е 36 календарни месеца, като тяхното изпълнение е разпределено в два етапа. Всеки етап е планиран с продължителност 18 календарни месеца. Подробна информация за екипа на проекта и изпълнението на проектните дейности може да бъде намерена на сайта [на](https://shadoweconomy-bg.com/) проекта:

<https://shadoweconomy-bg.com/>.

Първият етап от реализирането на проекта е успешно осъществен през периода 18.12.2019 г. – 18.08.2021 г. (в това число, два месеца удължение, предоставено след Решение на ФНИ във връзка с пандемията).

В рамките на първия етап от проекта успешно са изпълнени два работни пакета:

РП 1: Методологическа подготовка на проектното изследване: в това число, кабинетно проучване и разработване на методология за проектно ЕСИ. Разработени са:

- Теоретичен модел на изследването;
- Обосновани са релевантните подходи и методиките за изследването;
- Развита е изследователската стратегия и технология;
- Открити и обосновани са адекватните източници на емпирична информация, като е показана функционалността на всеки от тях и приноса им за изпълнението целите и задачите на проекта;
- Конструирана е двустепенна стратифицирана и гнездова представителна за населението (15+г.) извадка с обем 1800 единици;

- Специално за проекта е създадена система от емпирични индикатори за изследването;
- Обосновани са адекватни изследователски техники и методи за набиране на първична емпирична информация по темата;
- Конструиран специално за проекта е Въпросник за стандартизирано интервю с населението (15+г.), като към него са създадени инструкции за работа с въпросника и инструкции за осъществяване на подбора на потенциалните респонденти;
- Разработен е изчерпателен модел за статистико-математическа обработка на съвкупната информация от представителното изследване сред населението.

При разработването на методологията за проектното ЕСИ е създадена **Мултифакторна теория за "икономиката в сянка" в българското общество.** Това е иновативна и напълно нова теория за българската изследователска мисъл, а доколкото ни е известно, подобна теория няма аналог и в европейската практика. В този смисъл разработената Мултифакторна теория е методологическа иновация и е добавена стойност към реализирания проект. Мултифакторната теория е публикувана в сп. Индустриални отношения и обществено развитие (2021 г.).

Като компонент от РП 1 по проекта е конструиран Индекс на толерантността на населението към „икономиката в сянка“ (Shadow Economy Tolerance Index)

На практика, Методологията на проектното изследване и Методологията и концепцията за състава и изчисляването на Индекс на толерантността на населението към "икономиката в сянка" - Shadow Economy Tolerance Index (SETI) бяха създадени паралелно, като по този начин бе спазено заложеното в проектното предложение виждане, че Индексът се проектира и изпълнява като интегративна част от проектното изследване и като резултат от неговото провеждане.

В разработената Методология и концепция за Индекса SETI са развити отправните начала за създаване на Индекса, основните принципи, на които

се базира, обоснована е целесъобразността от използването на конструкта "икономика в сянка", разкрити са концептуалните схващания за толерантността към сивите икономически практики, разграничени са три нива на толерантността. На тази база е дефинирана структурата и състава на Индекса SETI.

РП 2: Практическо провеждане на ЕСИ на тема: „Факторна детерминираност на "икономиката в сянка" в българското общество“.

Анализът на заложените дейности и реализираните дейности и постигнатите резултати по Дейност 2. Практическо провеждане на ЕСИ на тема: „Факторна детерминираност на "икономиката в сянка" в българското общество“ показва, че заложените в проектното предложение дейности в тази конкретна част са изцяло и стриктно изпълнени.

Изследването е реализирано при строго спазване на методическите изисквания за работа в Въпросника и за подбор на подходящи респонденти от фиксираните от нас целеви възрастови групи.

По този начин са изпълнени двете съществено важни изисквания към проведеното изследване, а именно то да бъде представително за българското население (15+г.) и информацията, събрана чрез изследването, да бъде достоверна. Това определя реализираното от нас национално изследване като репрезентативно по отношение на изследваната генерална съвкупност и достоверно по отношение на събраната съвкупна емпирична информация.

В същото време, при провеждането на изследването са спазвани препоръчаните от нас противоепидемични мерки и по този начин е гарантирано здравето и сигурността както на респондентите, така и на анкетьорите.

От началото на 2022 г. стартира изпълнението на втория етап от проект „Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“ и подходи за ограничаването ѝ в българското общество“. Проектните дейности ще

продължат до юни 2023 г. и предвиждат изпълнение на следните работни пакети:

- Статистико-математически анализ на емпиричната информация от изследването с количествени методи и изчисляване на Индекс на толерантността на населението към „икономиката в сянка“(Shadow Economy Tolerance Index);
- Реализиране на изследването с качествени методики;
- Съдържателен анализ на резултатите от реализираните за целите на настоящия проект качествени и количествени методики;
- Публичност и прозрачност на резултатите, в това число провеждане на Национална научна конференция за представяне на резултатите от проектното изследване с участието на български и чуждестранни учени; провеждане на два семинара за разпространение на резултатите от проектните дейности сред студенти по социология, икономическа социология, икономикс, финанси и др. (от СУ „Кл. Охридски и УНСС); подготовка и издаване на монографичен труд; подготовка и депозиране на публикации за реферирани/индексирани и неиндексирани научни списания.